

О.О. Яцух

**ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
ПІДПРИЄМСТВ**

**Мелітополь
2018**

УДК 631.16 (477)
Я 92

Рецензенти:

- Катан Л. І.* – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету;
- Трусова Н. В.* – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування Таврійського державного агротехнологічного університету;
- Ясинська Н.А.* – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри фінансів, обліку та оподаткування Донецького державного університету управління.

Рекомендовано до видання рішенням вченої ради Таврійського державного агротехнологічного університету (протокол № 4 від 27.11.2018 р.)

Яцух Олена Олексіївна

Фінансове забезпечення сільськогосподарських підприємств:
монографія / О.О. Яцух – Мелітополь: Видавничий будинок
ММД, 2018. - 467 с.

ISBN 978-966-197-639-8

У монографії досліджено сутність і зміст фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств та визначено особливості їх функціонування. Розроблено теоретичні аспекти інституціонального забезпечення механізму фінансування галузевих підприємств на підставі узгодження ринкових і державних регуляторів їх розвитку. Обґрунтовано концептуальні положення формування системи фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств. Проаналізовано фінансовий стан та фінансові результати їх діяльності, з урахуванням впливу інституціонального середовища державної підтримки й податкової політики. Представлено порівняльну оцінку діючого механізму залучення господарствами фінансових ресурсів: кредитних, форвардних операцій та операцій з фінансового лізингу.

Наукове видання призначено для науковців, викладачів, аспірантів і студентів економічних спеціальностей, керівників та спеціалістів фінансово-облікових служб сільськогосподарських підприємств.

ISBN 978-966-197-639-8

© Яцух О.О., 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	
1.1. Сутність і зміст фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств та особливості їх функціонування	7
1.2 Інституціональне забезпечення механізму фінансування діяльності сільськогосподарських підприємств на засадах угодження ринкових і державних регуляторів розвитку аграрного сектору економіки	28
1.3 Передумови формування цільових орієнтирів державної фінансової політики щодо регулювання фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств.....	65
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО ТА ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	
2.1. Концептуальні положення фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств	82
2.2. Теоретичні засади формування вартості позикових фінансових ресурсів залучених у діяльність сільськогосподарських підприємств	113
2.3. Методичний підхід до оцінки якості фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств...	135
РОЗДІЛ 3. МОНІТОРИНГ ФІНАНСОВОГО ТА ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	
3.1 Аналітичне представлення фінансових результатів діяльності та фінансового стану сільськогосподарських підприємств	155
3.2. Оцінка та аналіз інституціонального середовища державної підтримки діяльності сільськогосподарських підприємств	198

3.3. Особливості формування податкової політики та визначення її впливу на доходи сільськогосподарських підприємств	230
РОЗДІЛ 4. АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ ЗАЛУЧЕННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ	
4.1. Оцінка інституціонального забезпечення та аналітичні аспекти системи кредитування і страхування сільськогосподарських підприємств	261
4.2. Діагностика дієвості форвардних операцій для забезпечення фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств	300
4.3. Використання операцій з фінансового лізингу для оновлення основних засобів сільськогосподарських підприємств	337
ВИСНОВКИ	358
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	361
ДОДАТКИ	396

ВСТУП

Сільське господарство є однією з найважливіших галузей України, яка в умовах фінансової та політичної кризи не тільки не загострила продовольчу проблему, а ще й стала суттєвим донором для державного і місцевих бюджетів. Проте такий результат не є стійким, особливо що стосується фінансових показників діяльності сільськогосподарських підприємств та їх здатності до збільшення матеріально-технічної бази виробництва, застосування сучасних технологій переробки і зберігання продукції та виготовлення конкурентоспроможної на світовому продовольчому ринку кінцевої продукції з високим ступенем переробки. Пошук та оптимізація джерел фінансових ресурсів для значущих цілей є першочерговою проблемою. З огляду на це, постає нагальна необхідність комплексної оцінки та вдосконалення діючої системи фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств на засадах визначення стратегічних цілей розвитку аграрного сектору національної економіки країни, з урахуванням дії ринкових регуляторів щодо її функціонування та вимог світової торгівлі. Саме тому актуальність теми дисертаційного дослідження полягає у вирішенні науково-прикладної проблеми, пов'язаної з визначенням пріоритетів фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств на основі розробки теоретико-методологічних положень, методичного забезпечення і практичних рекомендацій.

Наукове підґрунтя фундаментальних засад формування ефективної фінансової політики сталого розвитку економіки України та фінансового забезпечення діяльності підприємств сформовано у наукових працях вітчизняних вчених: Бланка І.О., Василик О.Д., Внукова Н. М., Воробйова Ю.М., Поддєрьогіна А.М., Кириленко О.П., Колодізев О.М., Крисоватий А.І., Крупка М.І., Кудряшов В.П., Львовчкіна С.В., Опаріна В.М., Ткачук І.Г., Тулай О.І., Юрій С.І., Федосова В.М., Ясинської Н.А. та ін.

У період реформування аграрного сектору економіки та його адаптації до ринкових умов суттєвий вклад у розвиток наукового

підгрунтя та формування фундаментальних засад щодо фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств здійснили такі вітчизняні вчені як: Боднар О. В., Вдовенко Л. О. Гудзь О. Є., Дем'яненко М. Я., Жук В. М., Катан Л. І, Кірейцев Г. Г., Кісіль М. І., Кваша С. М., Кропивко М. Ф., Лайко П. А., Лупенко Ю. О., Малік М. Й., Месель-Веселяк В. Я., Молдован Л. В., Олійник О. В., Правдюк Н. Л., Саблук П. Т., Синчак В. П., Ситник В. П., Стецюк П. А., Танклієвська Н. С., Ульяновченко О.В., Худолій Л. М., Чупіс А. В., Шпикуляк О. М., Шпичак О. М., Юрчишин В. В. та інші.

Проте, в умовах швидкоплинної мінливості внутрішньодержавної політики, світових викликів щодо розвитку продовольчого ринку постає нагальна необхідність розширення теоретико-методологічного базису та практичних рекомендації щодо формування ефективної системи фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств, здатної забезпечити їх прибуткове функціонування в жорстких конкурентних умовах.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Сутність і зміст фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств та особливості їх функціонування

Сільське господарство є традиційною стратегічною галуззю національної економіки України, яка прямо впливає на розмір ВВП, на валютні надходження до країни, на рівень життя населення у сільській місцевості, на кількісні та якісні показники харчування. За даними офіційної державної статистики у 2017 р., саме в цій галузі створюється понад 11 % валової доданої вартості, формується 40 % обсягу загального роздрібного товарообігу та більше 16,5 % оптового. В товарній структурі зовнішньої торгівлі на експорт продуктів рослинного, тваринного походження, в тому числі жирів та олії, а також готових харчових продуктів припадає 38,4 %, що дорівнює 16 686,5 млн дол. США. Проте в аграрному секторі економіки країни зосереджено лише 3,3 % основних засобів, порівняно з усіма видами економічної діяльності, а рівень їх зношеності перевищує 37 %; зайнято лише 600 тис. населення із 13 млн мешканців сільської місцевості, а прямі інвестиції склали лише 18,2 млн дол. США проти 6 339,8 млн дол. США, задіяних у всій економіці країни [211, 212]. Аграрна галузь постійно зазнає впливу політичних і фінансових криз, проте і досі залишається інвестиційно привабливою як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку.

В умовах постійно існуючих соціально-економічних суперечностей щодо формування і розподілу фінансових ресурсів перед суспільством стоїть завдання сформувати стійкий аграрний сектор національної економіки, спроможний гарантувати продовольчу безпеку країни, нарощувати її експортний потенціал, у контексті перебудови суспільних відносин формувати конкурентоспроможні рівноправні підприємницькі структури.

	<p>лізингу. Статтяю шостою цього ж Закону встановлюється вичном до форми договору лізингу та його умови, а в статті десятій та одинадятій закріплені права та обов'язки лізингодавця та лізингодержувача.</p>	
<p>Оподаткування лізингових операцій</p>	<p>Лізингові операції згідно Податкового кодексу України оподатковуються двома основними податками – податком на додану вартість та податком на прибуток. Отримання об'єкта фінансового лізингу є підставою для нарахування податкового кредиту з ПДВ в лізингоотримувача та податковими зобов'язаннями в лізингодавця. Згідно п. 198.2 Податкового Кодексу "датю збільшення податкового кредиту орендатора (лізингоотримувача) для операцій фінансової оренди (лізингу) є дата фактичного отримання об'єкта фінансового лізингу таким орендарем".</p> <p>Підприємство стороною придбання майна в лізинг є отримання покупцем податкового кредиту в повному обсязі, що дозволяє зменшити свої податкові зобов'язання.</p> <p>Згідно п. 14.1.191 Податкового Кодексу фінансовий лізинг пріоритетно до постачання товарів. В такому разі підприємство лізингоотримувач керується стандартами бухгалтерського обліку (ПСБО) в частині обліку даного основного засобу.</p> <p>При оподаткуванні лізингових операцій податком на прибуток виявляються неузгоджені розбіжності у нормативно-правовій базі, а саме об'єкт лізингу не є власністю лізингоотримувача, в той час коли його вартість обліковується на балансі та здійснюється нарахування амортизації, сума якої відноситься до витрат підприємства.</p>	<p>Податковий кодекс України</p>
<p>Права</p>	<p>Лізингодавець:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) інвестувати на придбання предмета лізингу як власні, так і залучені та позичкові кошти; 2) здійснювати перевірки дотримання лізингодержувачем умов користування предметом лізингу та його утримання; 3) відмовитися від договору лізингу у випадках, передбачених договором лізингу або законом; 4) вимагати розірвання договору та повернення предмета лізингу у передбачених законом та договором випадках; 5) стати учасником лізингодержувача прострочену заборгованість у безспірному порядку на підставі виконавчого напису нотаріуса; 6) вимагати від лізингодержувача відшкодування збитків відповідно до закону та договору; 7) вимагати повернення предмета лізингу та виконання грошових зобов'язань за договором сублізингу безпосередньо йому в разі невиконання чи прострочення виконання грошових зобов'язань лізингодержувачем за договором лізингу. <p>Лізингодержувач:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) обирати предмет лізингу та продавець або встановити специфікацію предмета лізингу і доручити вибір лізингодавцю; 2) відмовитися від прийняття предмета лізингу, який не відповідає його призначенню та/або умовам договору, специфікаціям; 3) вимагати розірвання договору лізингу або відмовитися від нього у передбачених законом та договором лізингу випадках; 4) вимагати від лізингодавця відшкодування збитків, завданих невиконанням або неналежним виконанням умов договору лізингу. 	<p>ЗУ «Про фінансовий лізинг»</p>
<p>Обов'язки</p>	<p>Лізингодавець:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) у передбаченій договором строки надати лізингодержувачу предмет лізингу у стані, що відповідає його призначенню та умовам договору; 2) попередити лізингодержувача про відомі йому особливі властивості та недоліки предмета лізингу, що можуть становити небезпеку для життя, здоров'я, майна лізингодержувача чи інших осіб або призводити до пошкодження самого предмета лізингу під час користування ним; 3) відповідно до умов договору своєчасно та у повному обсязі виконувати зобов'язання щодо утримання предмета лізингу; 4) відшкодувати лізингодержувачу витрати на поліпшення предмета лізингу, на його утримання або усунення недоліків у порядку та випадках, передбачених законом та/або договором; 5) прийняти предмет лізингу в разі дострокового розірвання договору лізингу або в разі закінчення строку користування предметом лізингу. <p>Відповідно до умов договору лізингодавець може мати інші права та обов'язки.</p> <p>Лізингодержувач:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) прийняти предмет лізингу та користуватися ним відповідно до його призначення та умов договору; 2) відповідно до умов договору своєчасно та у повному обсязі виконувати зобов'язання щодо утримання предмета лізингу, підтримувати його у справному стані; 3) своєчасно сплачувати лізингові платежі; 4) надавати лізингодавцеві доступ до предмета лізингу і забезпечувати можливість здійснення перевірки умов його використання та утримання; 5) письмово повідомити лізингодавця, а в гарантійній строку і продавця предмета, про всі випадки виявлення несправностей предмета лізингу, його поломки або збоїв у роботі; 6) письмово повідомити про порушення строку проведення або не проведення поточного чи сезонного технічного обслуговування та про будь-які інші обставини, що можуть негативно поінформувати на стані предмета лізингу, - негайно, але у будь-якому разі не пізніше другого робочого дня після дня настання вищезазначених подій чи фактів, якщо інше не встановлено договором; 7) у разі закінчення строку лізингу, а також у разі дострокового розірвання договору лізингу та в інших випадках дострокового повернення предмета лізингу - повернути предмет лізингу у стані, в якому його було прийнято у володіння, з урахуванням нормального зносу або у стані, обумовленому договором. <p>Лізингодержувач може мати інші права та обов'язки відповідно до умов договору лізингу, цього Закону та нормативно-правових актів</p>	<p>ЗУ «Про фінансовий лізинг»</p>

Наукове видання

Яцук Олена Олексіївна

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Монографія

Підп. до друку 10.12.2018. Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 27,14. Тираж 300 пр. Зам. №460

Видавець

ТОВ "Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні"
72312, м. Мелітополь, вул. М. Грушевського, 5
тел. 067-701-68-39
www.mmd.org.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виробників
і розповсюджувачів видавничої продукції
від 26.09.2003 р., серія ДК №1509

Надруковано ПП Скребейко П. В.

О. О. ЯЦУХ

**ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
ПІДПРИЄМСТВ**

